

Република Србија
Тужилаштво за ратне злочине

ОБРАЋАЊЕ ЗАМЕНИКА ТУЖИОЦА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ ДРАГОЉУБА СТАНКОВИЋА

2004.

УПОТРЕБА ИСКАЗА СВЕДОКА ДАТИХ ПРЕД ОРГАНИМА МКТЈ У ПОСТУПЦИМА ПРЕД ДОМАЋИМ СУДОВИМА

Основни проблем у поступцима против учинилаца кривичних дела ратних злочина, важнији и од проблема командне одговорности, је свакако проблем обезбедјивања доказног материјала. При томе треба имати у виду природу ових кривичних дела и време у којима су вршена, а то је време када је због ратних догађања готово немогуће обезбедити материјалне доказе са лица места, као што су писмени извештаји, увидјај, балистичко и друга вештачења.

У већини случајева једина доказна средства су искази сведока очевидаца, посрдених сведока и сведока-жртава. Због тога су искази ових сведока важни јер често представљају главни извор сазнавања и одредјивања да су конкретни злочини заиста и почињени, ово посебно ако се ради о очевицима који су видели злочине или о самим жртвама злочина.

Приступ овим сведоцима за Тужилаштво за ратне злочине представља посебан проблем, јер се све поменуте категорије сведока, по правилу, налазе на територији која није под непосредом јурисдикцијом српског правосудја, сада на територијама нових држава, бивших република СФРЈ или на територији Косова.

Додуше, ово питање је донекле решено Европском конвенцијом о пружању помоћи у кривичноправним стварима и закљученим билатералним споразумима између поједионих држава у региону. Медјутим, пракса је показала да је оваква сарадња доста спора јер је формализована и укључивала у себе учешће већег броја државних органа те није одговарала тежњи брзе размене информација каква је неопходна у истражној фази поступка.

Споразумом између представника тужилаштва Републике Србије и Хрватске, који је као што знате, потписан на прошлом округлом столу у многоме је решен проблем приступа сведоцима али у фази тзв предкривичног поступка. Такав би споразум требало да се закључи ускоро и са Републиком Србијом и Републиком БиХ. Међутим, оваквим споразумима не решава се проблем приступа сведоцима исражном судији или претресном већу у каснијим фазама поступка.

Имајући у виду тешкоће у приступу сведоцима, Тужилаштво за ратне злочине је, од почетка свог рада, постављало питање употребљивости, односно прихватљивости доказног материјала који је настао у Трибуналу. Ово питање се пре свега односило на употребљивост исказа сведока саслушаних од стране истражитеља Тужилаштва МКСЈ или од стране судећег већа Трибунала. Пред судским већима МКСЈ појавио се за наше услове незамисливо велики број сведока и то како сведока очевидаца тако и сведока жртава ратним догађањима на просторима бивших република СФРЈ и Косова. У највећем броју случајева ради се о сведоцима који националном правосудју нису доступни или из других разлога не желе да сведоче пред њиховим органима и о сведоцима чијим се исказима значајно дефинишу ратни злочини који су се одиграли на овим просторима. То су догађаји- ратни злочини, који су, или који могу бити, предмет истраживања и Тужилаштва за ратне злочине, али са нижег нивоа одговорности.

Последњом изменом Закона о ратној организацији., чланом 14а омогућено је коришћење доказа у поседу тужилаштва МКСЈ-а., односно коришћење записника о исказима сведока саслушаних од стране Трибунала.

Уводјењем овог института знатно би се допринело ефикасности судјења за ратне злочине у националним судовима у региону. Наиме, прихватањем исказа датих МКСЈ-у током кривичних поступака, национални судови би могли избећи директно испитивање сведока који су већ сведочили у судским поступцима о истим догађајима. (По правилу, ради о сведоцима који се сада налазе на територији која није под јурисдикцијом српског правосудја, и чији је приступ нашим правосудним органима немогућ из разних разлога или је знатно отежан). Тиме би се уштедели ресурси и време у том смислу што суд неће морати поново да изводи доказ саслушањем сведока који су своје исказе већ дали Трибуналу.

С сведок не би морао изнова да даје свој исказ а, можда, не би било ни потребно да се тај сведок уопште појави у судници. Предпостављам да се законодавац тим разлозима руководио када је увео овај институт у наше позитивно законодавство.

Оно што је за Тужилаштво најважније, то је могућност предузимања кривичног

гоњења на основу података и доказа прикупљених од стране Тужιοца МКСЈ, која је предвидјена у ставу 2, члана 14а Закона.Медјутим, моје је мишљење, законодавац је нејасно и трапаво формулисао ову одредбу, јер се из исте не види да ли се оваква могућност односи само на уступљене предмете од стране МКСЈ или се тиме подразумева да Тужалац може у сваком случају, на основу доказа који су изведени у Трибуналу, са своје стране, предузети кривично гоњење за било који случај, а не само онај који је уступљен.Логичко и систематско тумачење члана 14а, нажалост, пружа основ за закључак да се ова могућност односи искључиво на случај када је предмет уступљен домаћем правосудју и односи се само на тај конкретан предмет, те би на тај начин могућност употребе доказа, исказа сведока датих пред Трибуналом, била у знатној мери сужена.

Пример за то јесу докази – искази који су сведоци дали у поступку пред Трибуналом који се води против Милошевића, пре свега, због ратних злочина извршених на Косову.Читајући транскрипте са судјења Милошевићу, можемо видети да ови сведоци својим исказима расветљавају чињенице и околности под којима су извршени злочини према цивилима албанске националности.Поред Милошевица и других, који одговарају по тзв.»командној одговорности», одговорни за исте злочине су и починиоци нижег ранга против којих Тужилаштво за ратне злочине води тзв.предкривични поступак.За предузимање гоњења против извршиоца «нижег « ранга од велике је важности могућност прихватања оваквих исказа, поготову оних датих од стране сведока албанске националности.

Да ли ће то тако заиста и бити зависи од конкретног случаја и показаће будућа пракса у примени овог института.Осим тога, законодавац је предвидео извесна ограничења коришћења овог института и то- признавање ових доказа, па и исказа сведока је само могућност, а не и обавеза домаћег суда; могу се признати само они искази које су сведоци дали у складу са Статутом и Правилима о поступку Трибунала; и оно најважније, домаћи суд, па ни Тужилац нису везани тим исказима, већ утврђују чињенице у складу са начелом слободне оцене доказа. Ово упућује на закључак да се на таквом исказу не може заснивати судска одлука, односно домети одлука о покретању кривичног поступка.

Без обзира на то законодавац је дао простора да се искази сведока сачињени од стране истражитеља или изјаве које су сведоци дали пред претресним већем Трибунала, прихвате од стране домаћег суда као докази.

Да ли ће се то у пракси десити и којој мери у многоне зависи од значаја и квалитета исказа сведока, као и од квалитета самих записника, стручности и квалификованости самих хашких истражитеља, као испитивача.

У свом досадашњем раду, захваљујући сарадњи са Тужилаштвом МКСЈ, пручио

сам велики број записника о саслушању сведока, који су сачињени од стране истражитеља Тужилаштва МКСЈ а тичу се догађања на Косову. Управо ти записници давали су ми значајне информације и били полазна основа за истраживање догађаја – ратних злочина на који су се односили.

У недостатку законске регулативе о прихватљивости тих исказа у поступку, већи број ових сведока поново су сведочили о догађајима овога пута пред националним правосудним органима, пред истражним судијом и Тужиоцем. Да појасним, у организацији Хашке канцеларије ове сведоке кроз институт одређених истражних радњи саслушавали смо истражни судија и ја, као тужилац, на Косову у просторијама хашке канцеларија у Приштини. То је дакле била територија на којој сведоци сада живе и у просторијама које су представљале за њих и за нас неутрални терен.

Због те чињенице сведоци, који су углавном били из редова сведока жртава, били су изузетно кооперативни, расположени за давање изјава, слободно су излагали своја искуства везана за неке од догађаја, те ни у једном случају није било потребе да се посебним питањима подстичу на разговор.

И поред ове чињенице сведоци су истражном судији и мени давали информације које су биле различите од оних садржаних у записницима о њиховом саслушању пред хашким истражитељима. На пример из ових записника произишло је да је активну улогу у догађајима који су предмет сведочења имале јединице ЈНА. Међутим, ни један од сведока такву улогу јединица ЈНА нису ни помињали. У овим ситуацијама предочавали смо сведоцима разлике у њиховим исказима, међутим, сви су они сагласно изјављивали да истражитељима нису појашњавали улогу јединица ЈНА већ да су и њима, као и нама објаснили да су те јединице километрима биле удаљена од места догађаја и да нису имале никакву улогу у томе.

Поред ове разлике за неке од записника о саслушању сведока који су сачињавали хашки истражитељи могу да кажем да нису урађени на стручном нивоу, да су површни, јер се из истих не могу видети детаљи догађања који су сведоци очевидци описивали.

Дакле, питање употребљивости исказа сведока датих пред органима МКТ у поступцима пред домаћим судовима не може се унапред и паушално одређивати. Све то зависи од конкретног случаја и од околности које сам горе изнео. Пракса ће показати колико ће ти записници бити од значаја за расветљавање конкретне кривично правне ствари.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
Драгољуб Станковић